

Előfizetési feltételek:
 Vidékre postán vagy helyben házhoz
 (fordva)
 Egész évre 16 frt. Fél évre 8 frt.
 Negyed évre 4 frt.
Egyes szám 6 krajczár.
Hirdetmények díja:
 6-hasábos petisior egyszeri hirdetésnél 12,
 kétszeri 10, háromszori 8 kr.
 A nyilatkoztató petisior 20 kr.
 Bélyegdíj külön 30 kr.
 Hirdetmények elfogadhatók a ki-
 adóhivatalon kívül egyedül **Hannan-**
stein és Vogler hirdetésfelvételi
 hivatalában Budapesten: Dorottya-utca
 3. sz. I. em. Bécs: Wallischgasse 10. sz.
 Prága: Graben 27.

KÖZÉPPÁRT

Politikai napilap.

Szerkesztői iroda:

Bélváros, Kalap-utca 15. sz. I. em.

A lap szellemi részét illető minden köz-
 lemeny a szerkesztőséghez tartozandó. —
 Bémmentlen levelek csak ismételt e-
 zektől fogadhatók el. — Hírlapok nem
 adóznak vissza.

Kiadóhivatal:

Bélváros, Lipót-utca 2. sz. földszint (Mer-
 téz József Könyvnyomdai Irodája)
 hova a lap anyagi részét illető közle-
 melyek (előfizetési pénzek, hirdetésmenyek
 kiadás körüli panaszok) intézendők.

Az országgyűlés fölosztatása.

Budapest, január 31.

A keleti vasut függő adóságainak rendezése tárgyában benyújtott törvényjavaslat felett talán már holnap megtörténik a szavazás, s ezzel a Szilárd-kabinet sorsa el lesz döntve; tudniillik az: rögtön bukik-e, vagy még pár héttel tovább folytatja életét?

Azon esetre, ha a kormány tudná magának ezen szavazás alkalmára biztosítani a többséget, a képviselőház felosztását kezdik úgy a képviselői körökben pengetni, mint a hírlapokban, — mely eseménynek azonban mulhatlanul be kellene következnie a kormány esetleges bukásával.

Őszintén megvalljuk: részünkről az új választásokat az alkalmakkal nem tartanók mindaddig ajánlatosnak, amíg legalább a 21-es bizottság tárgyalásai alapján nem crystallálódnak az eszmék és nem létesül oly eszmékör, amelyen ezután keresztülviendő czélokra egyesülhetnének a pártok. Mert hiszen ha e pillanatban kell választania az országnak: vagy a régi „lyukas mogyoró ropogtatási“ politikára kell visszatérni, amely nem volna semmi más, mint üres száma-ésséplés, vagy pedig csupán nevek és nem elvek szerint választanák meg a képviselőit az ország, így ismétlődne a jelen prekariusz helyzet minden veszélyével együtt. Mert ha nem ezek után keresztülviendő reformokról van szó, amelyek a pártok, s így a többségnek is biztosítanak szilárd-ságát és tömörségét, hanem egyes, voltaképpen semmi magasabb elvi kérdéssel nem bíró konkrét adminisztratív hiba konzekvenciáiról: ki biztosítja az új többséget és kormányt, hogy nem lesz ugyanazon állapotokkal együtt ugyanazon visszasságoknak is örököse. Mert meg kell vallanunk, hogy a keleti vasut jelen eseténél nemesak a javaslat rossz, hanem ennél határozottan rosszabb a helyzet; — ezt pedig bármely többség nem változtathatja meg egyszerre.

Ha az eszmék kiforrtak, és ezentúl keresztülviendő reformok létesítésére készen vannak a programok, ha mindenki tudja: melyik névvel mily nézeteket vesz szavazati-jegyére: akkor nemesak nem elleneznők, hanem egyenesen javal-
 nók a népre hivatkozást. A közjogi küzdelem taposó malma forgása alatt választott jelen ház nem képes az új terrenumra átvitt túsában tájékozni magát. Fontos javaslatok figyelmen kívül hagyatnak, s apró mellékes kérdéseknek nagy súly tulajdonítatik. Beteges állapot kifolyása ott a részvétlenség közönye, itt a heveskedés láza. Egyformán árt a ház és az ország tekintélyének mind a kettő.

Volt eset, hogy egy Pitt hónapokon át egy-maga vezette a parlamentet csatát az ellenséges ház ellen. Bizott a népből, melynek hangulatát megfordítani remélte. Jól számított: óriás többséget nyert. Mer-e így számítani a jelen magyar kabinet?

Ime Gladstone fölosztatja a parlamentet, mert a párt, mely őt támogatta kifáradt a reformokban; pedig a két párt iránya megmaradt az, a mi volt.

S nálunk nem volna e indokolt, ha akkor, a mikor az összes parlamenti élet új terrenumra tereltetik át, melyre nézve egyáltalán nem nyilatkozhatott az ország, megkérdezték a választó közönséget? Nem volna-e indokolt, hogy új, tette-rős ház kerüljön az ügyek vezetésére, mely nem a lyukas mogyorókat ropogtatni képes vagy nem képes voltáért küldetett oda?

Ismételjük azonban, — és nagy súlyt tulajdonítunk ennek, — hogy mindaddig, míg pusztán nevek, és nem elvek körül csoportosulnának képviselőink, míg nem egyes javaslatok keresztül vitelére törekvő pártok, hanem csak egyes szemlélyek ambíciójának szolgáló frakciókra van kilátás: az új pártok végleges tömörü-

léseig nemesak nem ohajtjuk, de sőt zavaraink betetőzésének tartanók az általános zavarban megejtett új választásokat.

Mindenféle.

A képviselőház légmérője vihart jelzett, az elnök jókor kezdte az ülést, hogy minél hamarabb tudessék a tisztelt ház az elmaradhatlan dolgokon és a kormány is mielőbb kikapja a magját mint az egyszeri schusterinas, a ki a mesterné bögréjét eltörvén, így fohászzkodott: bárcsak már megverték volna!

* * *

Hanem a német közmondás szerint „gute Dinge brauchen Weile“, ennélfogva a kormánynak előbb Helfly és Majoros urak díkezőin, a háznak pedig Pauler ur válaszában és Trefort ur felolvasásán kellett tulesni, mielőtt sorra kerülhetne a napirend, mely ma szokatlanul nagy-számú honatyákat gyűjtött a tisztelt házba.

* * *

A kormányjavaslat mellett Szeniczey képviselő lépett síkra. Azt mondják róla, hogy bir egy parlamenti szónok minden kellékével: csinos alak, csengő hang, élénk mozdulatok és megköveteli a pohár vizet is beszéd közben. Van azonban egy fatális szokása, mely oly nevezetessé fogja tenni mint a mult országgyűlésen T. P. képviselő urat a p o m m á t u m, melyet rendszeren hátszó zsebéből szedett, hogy a szónoklat hevében bajuszát pederje vele,

* * *

Szeniczey ur plajbászt hegyez, és ezzel tölti ki a beszéd művészi pauzáit. Valaki erre azt jegyezte meg, hogy jobb lett volna, ha elmegy inkább zabot hegyezni.

* * *

A miniszterelnök megsokalta Szeniczey ur védel-mét, és maga is felállt nyomban utána, hogy az elron-tott situációt lehetőleg helyre üsse. Felsőzállásának kez-detén látszott a helyzet pressiója. Később felmelegedett, de gyújtani nem volt képes, bármiképp szájába adta a szót Csányi urnak szokásos tapintatossága. Mert ha a kormányelnök ur azt akarja, hogy a „háza kifelé is tündököljön“ akkor nem kell bengaliai tüzzel megvilá-gítani a „keleti vasut“ parties honteuseseit.

Az országos m. kir. statisztikai hivatali által kiadott konsuli jelentések V. füzetébe beiktatott hozzánk. Tartalmából legérdekesebb a londoni konsulság évi je-lentése 1872-ből, mely gondosan van összeállítva, s az ottani derek konsul, Schäfferlovag urnak (kinek jelenleg magyar helyettese van Stockinger ur személyében,) való-ban becsületére válik.

„Magyarország hivatalos statisztikája és to-vábbfejlesztésének szükségé“ ezimen egy röpirat küldet-tet be hozzánk Keleti Károly urtól, melyre, illetőleg a benne foglalt érdekes részben új eszmékre alkalmas az ügy fontosságára való tekintettel, — vissza fogunk térni.

Deak Ferenc nagy hazánkfa, mint a „Pesti Napló“-ban mély sajnálattal olvassuk tegnap igen rosszul volt. Régi baja a legnagyobb mértékben megújult; — ma azonban jobban érzi magát.

Alolítottak Horánszky Nándor ur által megbízva, hogy Németh Albert urtól elégtételt kérjünk az ellene irányzott becsületsértés miatt, ez ügyben eljártunk, s ki nyilatkoztatjuk, hogy Németh Albert ur, ugyszintén az általa megbízott László Imre és Madarász József urak e fölhívásunknak eleget tenni vonakodtak, amiről ezennel Horánszky Nándor urnak ezen bizonyítványt kiszolgáltatt-ván, az ügyet részünkről befejeztnek nyilváníttuk. Bu-dapest, 1874. január 30, Pap Lajos, Szó m j a s József.

Országgyűlés.

A képviselőház ülése január 31-én.

Az ülés kezdetén oly győren jelentek meg a képvise-lők, hogy körülbelül a teljes számú szélső bal képezte a többséget, a mi Madarász képviselőt azon fohász kite-jezésére bírta, „zárassanak be az ajtók, legalább egyszer az ország érdekében megfelelő végzések hozatának.“ — 11 óra felé megteltek a padok, s látszott a ház maga-tartásán, hogy nagy esatára készül, melynek megnyitását azonban a javában folyó és szokottnál is hosszabbra nyuló interpelláció, interpellációkra adott válasz és viszonzválas nagyon is késztették.

Elnök bejelenti, hogy Szedérekényi képviselő vég-legesen igazoltatott, s Horánszky képviselő, választási jegyzőkönyvét benyújtotta.

Helyf interpellációt intéz a közoktatási miniszter-hez, van-e tudomása az egyetemi oktatás körül ugy a hallgatók, mint a tanárok részéről tanusított hanyagságról, s akar e ezen a nemzet jövőjére káros helyzet meg-szűntetésére erélyesen intézkedni.

Helyf felszólása alatt a ház nagy figyelemetlenséget és nyughatatlanságot tanusítván, szónok által ezért meg-rovatik.

Csalódik a tisztelt képviselő ur, ha azt hiszi, hogy a figyelemtelenség a tárgyra vonatkozik, ne hagyja figyel-men kívül, hogy a minden alkalommal használt hosszú dictiók nagy próbára teszik a képviselőház türelmét.

Zichy József kereskedelmi és közlekedési minisz-ter válaszol Simonyi Ernő interpellációjára a keleti vasut ügyében. Ami azon kérdést illeti, miért nem cikkelyez-tetett be eddig a keleti vasut engedélyokmánya, meg-jegyzi, hogy midőn a keleti vasutról szóló törvényjavas-lat a ház által tárgyalatott, az engedélyokmány is a ház előtt feküdt, s illetőleg a törvényjavaslattal együtt, annak mellékleteképen, terjesztetett a ház elé, tehát szintén a tárgyalás anyagát képezte, s az országos levéltárba szim-tén letéttetett. Hogy az engedélyokmány később is forma-szerűleg be nem cikkelyeztetett, ez tény; de ez megtörtént már, így az alföldi, az északkeleti és az arad-temes-vári vasutvonalaknál is, s ez az ügy érdemére épen sem-mi befolyással nem volt, senkit nem károsított és pusztán az akkor még teljesen ki nem fejezett és meg nem állapí-tott praxisnak volt kifolyása.

Ami azon kérdést illeti, miért terjesztettek ezen ok-mányok szentesítés végett ő felsége elé, kijelenti, hogy ez az 1868 april 2-ikán kibocsátott általános vasutengedélye-zési rendelet értelmében történt, mely azt mondja, hogy minden gőzmozdonyu vonatra vonatkozó engedély ki-adása alkotmányos tárgyalás után ő felségéhez fölterjesz-tendő. A fölterjesztés a törvényjavaslat jóváhagyása végett az akkori minisztertanács a törvényhozás részéről történt elfogadás után pedig az akkori szakminiszter által eszkö-zöltetett. Az alapszabályok szintén az idézett rendelet értelmében terjesztettek ő felsége szentesítése alá. Az erre vonatkozó fölterjesztések, valamint az ő felsége ré-széről beérkezett jóváhagyó okmányok a ház irodájában tételnek le használat végett.

Együttal bemutatja a keleti vasut forgalmáról, jöve-delméről, valamint a kamatbiztosítási alaptól az állam által eddig adott előlegekről szóló részletes kimutatást.

Pauler Tivadar igazságügyminiszter Simonyi inter-pellációjának a váltótörvények részéről történt czé-g-bejegyzésre vonatkozó részét illetőleg kijelenti, hogy a váltótörvények a bejelentésre senkitől utasítást nem kap-tak, hanem az 1848. 18. czikk értelmében járt el, amennyiben a társulat részéről benyújtott kérvény mind-azon föltételeknek megfelelt, melyeket az idézett törvény-cikk megkíván; a kérvényhez ugyanis csatolva voltak az alapszabályok, melyek felsőbb helyen megvoltak erő-sítve, s az igazgatónács is ezen alapszabályok értelmé-ben volt alakítva. A bejegyzés szintén a törvényben meg-szabott formalitások között történt.

A bejegyzés a közgyűlés megtartása előtt történt, mert az alapszabályokban világosan ki van mondva, hogy az első közgyűlés az építés befejezését és a vona-lék megújítását követő évben tartatik. A befejezés alap-júul az alapszabályok, s az ahhoz csatolt kormányi rende-letek szolgáltak; ugyanigy történt a bejegyzés az észak-keleti vasutnál.

Simonyi Ernő nincs megelégedve a kormány vá-laszával. A váltótörvények a törvény világos rendeletei-nél fogva nem jegyezhet be valamely társulatot, ha csak annak választmánya a közgyűlés által a bejegyzés kérése végett föl nem hatalmaztatott. Ez pedig a jelen esetben nem történt, hanem fölvetett egy jegyzőkönyv a keleti vasut leendő igazgató tanácsosai részéről, kik az Európá-ban, szóló megjegyzi, hogy még délelőtt volt, ülést tar-tottak s ott Vay Miklós b. leendő ideiglenes igazgató-tanács elnöke véglegesen megválasztott. (Derültség.)

Ez nézete szerint nem oly okmány, melynek értel-mében a bejegyzést a törvények elrendelhetné volna, s nagyon sajnálja, hogy ezen eljárás a miniszter helyeselte ezáltal utmutatást adván a bíróságnak, mely e kérdés-ben ítéletet lesz hivatva hozni. Szóló azt hiszi, hogy az akkori váltótörvények süllyos felelősséget vállalt ma-gára akkor, midőn a bejegyzést elrendelte. Ami a ke-reskedelmi miniszter által adott választ illeti, annak azon részével, mely az alapszabályok szentesítésére vonatko-zik, nincs megelégedve, mert alkotmányos fogalmak szer-int ő felsége csak a törvényhozás által megalkotott tör-vényjavaslatokat szentesítheti.

Különbön föntartja magának a betérjesztett okmá-nyok iránt akkor nyilatkozni, ha azokat látni fogja.

Pauler Tivadar megjegyzi, hogy ő csak constatalta a tényeket, amint azokat a váltótörvények részéről ki-vett iratokból észlelte; azután világosan kijelentette, hogy a bejegyzés az alapszabályok alapján történt.

A ház a választ tudomásul veszi.
 A közoktatási miniszter válaszol Majoros multkor

sürgött „fontos interpellációjára”, melynek tárgyát tudvaleg bizonyos építések kiadott asztalos munkáinak egyes pályázók kizárását képezi.

A miniszter válasza egy hosszú irat fölolvásából áll, melyben az egész eljárás le van írva, melyet a miniszterium a munkák kiadásáról követni szokott és ez esetben is követett.

Majoros nincs megelégedve a válasszal, s ezen elégtelenségének igen hosszú előadásban ad kifejezést. Csodálatos, hogy a kormány éppen a mai napot választotta az interpellációra adandó válaszokra, azon benyomást tette ez, mintha előrelátó ember párbaj előtt, melyben attól tarthat, hogy talán elesik, függő dolgait előbb rendbe hozza.

Végre déltájban a napirendre kerül a sor. Eötvös Károly, mint központi előadó röviden ajánlja a magyar keleti vasút függőadóságainak rendezéséről szóló törvényjavaslatot, azon ismert indokkal, melyek a javaslat mellett már a sajtóban fölhozottak.

Ezután Zsedényi emel szót a külön vélemény indoklására. Velős beszéde nagy érdeklődéssel és tetszéssel fogadtatott, szónok előadja röviden a keleti vasút bajai keletkezésének történetét, erősen támadja meg Waringet és különösen az Angol-osztrák bankot, s nem látja át, hogyan jut az állam ahoz, hogy azért, mert a nevezett bank 15 milliót tett zsebre, most terhet vállaljon.

Szónok bebizonyítja, hogy a keleti vasút már kezdetől fogva el volt veszve, Waring és az Anglobank nyereszkeségei által, melyeknek tulajdonítható, hogy 75 millió papírokért csak 52 millió pénzt folyt be.

Határa van ugymond azon méltányosságnak, melylyel a kormányunk tartozunk, úgy is pénzügyi politikájának irányában tanusított engedékenységek köszönhetni, részint legalább, jelen helyzetünk.

Az állam hitele a javaslat elvetése által nem szenvedhet, mert ez csak azt követeli, hogy elvált kötelezettségeinket eleget tegyen, s ezt az állam teszi, arra azonban nincs példa, hogy az állam egy társulat; akár visszaélésből akár ügytelenségből eredt terheit elválalni köteleseinek tartana.

Kéri a házat, ne ámitassa magát azon zaj által, melyet leginkább az érdekelt bankárok idéznek elő a hírlapokban, a magyar vasuti papírok becsé semmit sem fog vesztetni, az elsőbbségek árkeletje nincs összefüggésben az államhittel, hanem inkább az által szabályoztatik, hogy az illető pályá hogy kezeltek és mily kilátásokat nyujt a jövőre nézve.

Három év előtt meglehetett volna még menteni a keleti vasutat, ez talán ma is sikerülhet, de csak úgy, ha azok a kik a társulat pénzeit jogtalanul magoknak tulajdonították, annak kiadására kényszerítettnek.

Ezen élénk tetszéssel fogadott beszéd után szót emel Ghyczy és a ház asztalán figyelme mellett a következőket mondja:

Ghyczy Kálmán.

A beterveztett törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául nem fogadom el, habár nem mindenben azon szempontokból kiindulva, melyekből az előttem szólott igen t. képviselő ur kiindulni méltóztatott.

Rövid előadásomban csak oly érveket szándékoztam felhasználni, melyek magával a tárggyal összeköttetésben vannak, s ohajtásom az, hogy beterveztendő javaslatomban, nemcsak egy irányban, hanem minden irányban, amennyire lehet, igazságos legyenek.

Két okom van, a melynél fogva a beterveztett törvényjavaslatokat a részletes tárgyalás alapjául el nem fogadom.

A kormány minden eddigi nyilatkozatai után is a másodosorozatu elsőbbségi kötvényeket illetőleg csak arra van kötelezve, hogy a vasut részére engedélyezett biztisítéki összegből az elsősorozatu elsőbbségi kötvények kamatainak és törlesztési járulékaiknak kiegészítése után tenmaradó részt ezen másodosorozatu elsőbbségi kötvények kamatainak és törlesztésének fedezésére fordítsa. A beterveztett törvényjavaslat elfogadásának esetére, ezen viszony megváltoznék. Az állam nemcsak kezes, hanem kész fizető, egyenes adós lenne azon 10 millió tallér erejéig, melyet a hitelező consortium a kérdéses másodosorozatu elsőbbségi kötvények kiváltására az államnak előlegezni kész, s a mely 10 millió tallér augusztus végétől kezdve 6 hónap alatt és egy-egy rövid év lefolyása alatt visszakövetelhető, és ha visszaköveteltetik, megfizetendő lesz. A mint a dolog most áll, ha a keleti vasutársulat nem képes megfizetni azon előleget, melyet másodosorozatu elsőbbségi kötvényeire fölvetett, fizetés képtelen a vasutársulat lesz; ezen törvényjavaslat által a vasutársulat és igazgatótanácsának lábából kivesszük a szállak és a magunkéba tesszük, mert az esetre, ha egy rövid év befolyása alatt, midőn kívántatni fog, az említett összeg, ha az állam le nem fizeti: az állam lesz fizetőképtelen, és én azt gondolom, hogy ez a magyar állam hitelére igen nagyon sujtó csapás lenne. (Élénk helyeslés a baloldalon és a középpárton.)

Mondják, hiszen remélni lehet, hogy az illető hitelező consortium a fizetési határidőket meg fogja hosszabbítani, prolongációt fog engedélyezni. Legyen szabad erre megjegyznem t. ház! hogy ily prolongációknak kérése egy állam részéről, ha nem több, már egy bizonyos időszaki fizetőképtelenségnek elismerése, már magában mintegy fél fizetőképtelenség.

Mondják, hisz remélni lehet, hogy a hitelező consortium fog élni azon optióval, melyet magának főtartott, és a kérdéses másodosorozatu elsőbbségi kötvényeket végleg átalveendő. Igen tekintélyesek azon czégek, Európában, mondhatni világszerte ismeretesek és nagy tiszteletben állók, melyekkel a t. miniszter ur szerződni méltóztatott. Én fölteszem, hogy a legloyalisabb módon fogják eljárni; de utóvégre veszteni a magyar állam kedvéért ők nem akarnak. Az európai konjunkturákat előre ők nem ismerhetik, és igen könnyen meglehet, hogy saját szempontjukból annak idején nem fogják konvenciensnek tartani, hogy éljenek az optioval, megtartsák a kérdéses kötvényeket, hanem kész fizetést fognak az államtól követelni. És hogy ez lehetséges t. ház! ezt azzal vagyok bátor bizonyítani, hogy az épen most is történnik. Nem lehet arról szó, hogy a hitelező consortium

ezen kötvényeket a beterveztett törvényjavaslat elfogadása és szentesítése előtt vegye meg; hanem arról lehetne csak szó, hogy azokat vegye át a beterveztett törvény szentesítése után. Ha pedig a ház asztalán fekvő törvényjavaslat egyszer szentesítve lesz, hét hónap múlva a kérdéses kötvények soliditása semmivel sem fog biztosabb alapon nyugodni, mint azon napon, melyen a törvény szentesítve lesz.

Ha tehát már most megtörténik, hogy a 2-od sorozatu elsőbbségi kötvények az illető consortium által végleg át nem vétetnek, megtörténhet később is — és akkor beálland a magyar állam készfizesési kötelezettsége, melyet hogy miként fog teljesíteni, ezt e pillanatban részéről megmondani nem tudom; azért én ezen esetben is áhatatosan kívánom követni azon elvet, melyet sántentlenül ohajtának főtartatni minden állami kiadásainál, hogy semminemű állami kiadás ne rendelkezésük el addig, míg fődözése tökéletesen biztosítva nincs. (Helyeslés a baloldalon és a középpárt részéről.)

A másik ok, a melynél fogva a szövegben levő törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául el nem fogadhatom, a következő: Én azt hiszem, hogy a keleti vasutat illetőleg a törvényhozásnak főczélja csak egy lehet, s ez az, hogy ezen bonyodalmas ügy minden irányban minél előbb véglegesen rendeztessek.

E czélra a beterveztett törvényjavaslat nem vezet, sőt annak elfogadása az államot újabb bonyadalmasba viheti.

Hogy az igazgatótanács bajain segítsünk, ez a törvényhozás feladata nem lehet. Ezen igazgatótanács viselt dolgairol majd fölvilágosítást ad azon jelentés, melyet a vizsgálatalra kiküldött bizottságtól várunk. Én részéről ez alkalommal csak az iránti csodálkozásomat azon szerzhathatom el, hogy a t. pénzügyminiszter ur azon szerzhésben, melyet legközelebb az igazgatótanácsal kötött, komolyan figyelembe vette azon eshetőséget is, hogy azon esetben, ha az említett 10 millió tallért az állam nem fizethetné le, azt a vasutársulat igazgatósága fogja lefizetni. (Derülttség.)

A mi a másodosorozatu elsőbbségi kötvényeknek jogi tekintetbeni érvényességét illeti, e részben nem követhetem t. képviselőtársamat Zsedényi urat azon tételre, melyre ő lépett. Ő tagja a vizsgálatalra kiküldött bizottságnak. — Mindamellett merem állítani, hogy valóságos tudomást az ügy miben állásáról nem a bizottság egyes tagjának előadásából, hanem csak a bizottságnak majdan beadandó összes jelentéséből fog a ház magának méríthetni. S e részben sajnálatom kell kifejeznem aziránt, hogy a t. bizottsági tag, bár oly igen eleven érdeklődéssel foglalkozik e tárggyal, ez alkalommal már nem tehet jelentést a háznak arról, a mi oly annyira kívánatos volna, — hogy a vizsgálatal már befejeztetett, hanem folyvást bizonytalan időre helyezi kilátásba a jelentés beterveztését. (Tetszés.) Pedig ha valami szükséges volna, épen ezen jelentés minél előbbi beterveztése volna az. (Helyeslés.)

Én a II-od sorozatu kötvények érvényességéről vagy érvénytelenségéről nem kívánok ez alkalommal szólni.

E kérdés előbb, utóbb bírói ítélet tárgya lehet, s akkor törvényes uton fog eldönteni.

Én részéről ez alkalommal elégnék tartom azt constatalni, hogy ezen másodosorozatu elsőbbségi kötvényeknek jogérvényessége kérdésbe vetetik. Azon esetben t. ház! ha a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat eltagadtatik, a keleti vasut másodosorozatu elsőbbségi kötvényeinek birtokosaira nézve egészen közömbösek lesznek mindazon kérdések, melyek ezen másodosorozatu elsőbbségi kötvények jogérvényessége iránt támaszthatók. Ezen kötvények jóvendő birtokosai a beterveztett törvényjavaslat elfogadása után minden veszélyen kívül állandanak; mert ő nekik mindazt, mi ezen kötvényekben kötelezve van, kamatokat, törlesztési járulékokat, a magyar állam, az elfogadott törvényjavaslat alapján megfizetni köteles lesz. Ha merülhet föl kérdés ezen másodosorozatu elsőbbségi kötvényeknek jogérvényessége iránt, e kérdés a törvényjavaslat elfogadása után az állam és a részvényesek közt támadhat csak és ha ezen másodosorozatu elsőbbségi kötvényeknek jogérvényessége ellen csakugyan tételhetik alapos — miről én e pillanatban határozottan szólni nem merek — ha mondom tételhetik ily alapos kifogás, akkor a magyar állam jöhet azon helyzetbe, hogy ha érdekeit védeni kívánja, másrésztől törvénytelenséget kell a bíróság előtt védelmeztetnie.

Én t. ház egyenesen kimondom meggyőződésemet arról, hogy ezen bonyolult ügynek, a keleti vasut bonyolult ügye elintézésének nézetem szerint csak egy módja van (Halljuk!) és ez a részvényesek ezen pályá irányában viszonyainak mielőbbi végleges rendezése. (Helyeslés.) Mi joguk van akár a társulat, akár az igazgatótanács, akár mások, akár az állam irányában, ezen keleti vasut részvényeseknek, mit követelhetnek, akár a párisi szerződés, akár az engedélyokmány, akár az alapszabályok hiányai folytán: e kérdéseket fejtegetni ez alkalommal hasonlóképen nem kívánom, ez iránt a t. ház annak idejében előleges tudomást a beterveztendő bizottsági jelentésből fog méríthetni s én úgy vagyok meggyőződve, hogy ezen kérdés előbb-utóbb a kormány és a részvényesek közt, értekezéseknek tárgya lehet s azért én azt prae-occupálni nem akarom.

Én elégnék tartom itt azon egyéni meggyőződésemet kijelenteni, — s ennél többet jelenleg e háznak egyik tagja sem mondhat, — hogy az én véleményem az, miszerint senki, ki tanulmányozta ezen ügyet, nem fogja tagadhatni, hogy a keleti vasut részvényeseknek ügyeik mielőbbi végleges rendezéséhez csakugyan valóságos joguk van.

Ha a részvényesek ügye tisztába hozatik, megszűnik minden kérdés a másodosorozatu elsőbbségi kötvények érvényessége iránt, mert ezt csak a részvényesek vehetik kérdésbe. Ezen rendezése a részvényesek ügyének hatalmas tényező lehet az államhiteleknek ismét helyreállításában; mert ha valami megrontotta államhiteletünket, azt épen ezen a világ minden részében elszórt részvényeseknek hangosan fölajduló panaszai rontotta meg. Az ily értékes és tárgyalás alap-

ján lehető lenne talán az is, hogy minden erőszakolás, bármely jogos igényeknek sérelme nélkül, az állam, vagy maga vehetné át méltányos föltételek alatt a kérdéses vasutat, vagy pedig eszközölhetné annak egy más pályához leendő csatolását, meglehet, hogy tévedek, de én azt hiszem, hogy ily föle elintézés nélkül ezen keleti vasut ügye örökös bajoknak forrása lesz.

Ismétlem tehát, hogy én a részvényesek ügyének, viszonyainak rendezése nélkül bármely más eljárást tökéletlennek, czélra nem vezetőnek tartok.

Az igen tisztelt előadó ur azt méltóztatott mondani, hogy ezen törvényjavaslat elfogadása által is már előmozdítatik a részvényesek ügyének rendezése, mert a pályá részükre megtartatik.

Ha ezen törvényjavaslatban a kérdéses kötvényeknek végleges átadásáról lenne szó, s egyszerűsmindegyidejűleg kellő érint kezesek történetek volna már a részvényesekkel is: akkor elfogadnám az ő nézetét.

Igy maga ezen törvényjavaslat, mint minden felszabály csak újabb és újabb bonyadalmasnak lehet kutforrása. (Igaz! Ugy van! a baloldalon, és a középpárt tagjai részéről.)

Sokszor mondatott tisztelt ház, az osztályokban is meg volt említve, hogy azon másodosorozatu elsőbbségi kötvények, melyek most Bécsben vannak elzálogosítva, ha idejében ki nem váltatnának, elfognak árvereztetni és ezen árverelés nagy kárára lesz a magyar állam hitelének.

Én nem fektetek súlyt bizonytalan reményekre, és azért nem mint érvt hozom föl, hanem csak megemlítem azon véleményemet, hogy ha a magyar törvényhozás komoly szándékot nyilvánít az iránt, hogy a keleti vasutnak ügyét minden tekintetben és így a részvényesek irányában is mielőbb véglegesen rendezni kész, akkor ezen árverelés, melylyel annyiszor rémítenek, nem fog bekövetkezni.

Az osztályokban illetékes helyről hallottam, ugyanis hogy a másodosorozatu elsőbbségi kötvények már 19 hónap óta fenntartják magukat az európai pénzpiacokon: el voltak zálogosítva Londonban, Párisban, Frankfurtban, és a nemzeti bank is 20 millió értékű ilyenmű kötvényeket zálog alapul elfogadott.

Én t. ház! fel nem tehetem, hogy az osztrák nemzeti bank azon ellenséges indulatját, melyet Magyarország irányában már annyiszor tanusított, most még azzal is fokozni akarná, hogy ezen másodosorozatu elsőbbségi kötvényeknek a piacra dobásával megfúsztatni akarná a magyar törvényhozásnak azon üdvös szándékát, mely szerint a keleti vasut ügyét minden irányban véglegesen rendezni kész.

Mondták az osztályokban azt is, hogy ha eléendő összeg a kötvények árvereléséből nem fog bejönni, akkor az illető, mostani zálogbirtokosok, meg fogják a vasutat támadni és esőd és más ilyféle veszélyek következhetnek be.

Én azt hiszem tisztelt ház! ezen mostani zálogbirtokosok nem fogják a vasutat maguk erejével lefoglalni, nem fogják maguktól decretálni a csődöt, ha nem a törvény elejébe lesznek kénytelenek járulni és a törvény eljárás alkalmával oly ellenérvekkel fognak találkozni, melyeknek előleges megfontolása bizonyára arra bírálja őket, hogy inkább, mintsem ezen végleges eszközöznyulnának, várják be a keleti vasut ügyének minden tekintetben végleges rendezését. (Élénk helyeslés több oldalról.)

Egyébiránt a baj még a várt rozsz esetben is csak a vasutársulatot illetné, a vasut maga azért nem szűnhetné meg; mert esőd esetében is a vasutat forgalomban kell tartani s ennek elmulasztása maga után vonná az engedély elvesztését és annak minden egyéb következőseit. (Helyeslés több oldalról.)

Egyébiránt ha azon nehéz körülmények bekövetkeznek is, melyekből én is kívánom hogy mentessünk meg azon esetben is, csak azon véleményben vagyok, hogy meg kell tenni a magyar államnak mindent a mit megtenni tehetőségében van a keleti vasut ügyének megmentésére: de lehetetlen tőle kívánni nem lehet. Az pedig lehetetlen, az én felfogásom szerint legalább, hogy a magyar állam egy oly összegnek lefizetésére határozott időben leendő lefizetésére kötelezze magát, a mely elvállalandó kötelezettségének mikénti teljesítéséről ez idő szerint egyáltalában biztosítva nincs. (Helyeslés több oldalról.)

Volna még észrevételem a VIII. osztály külön véleményére, de annak tárgya inkább a részletes tárgyalására tartozik. Azonban röviden megemlítem ez alkalommal, hogy akkor esetleg fölcsóllajom ne kelljen azt, hogy ezen különvéleményt sem fogadhatom el; mert először a zárlat, melyet elrendeltetni kíván, a különvélemény, magát például a csődöt épen nem gátolhatná meg; másodosor, nem fogadhatom el ezen különvéleményt, mert azt hiszem, hogy legalább civilizált országban oly ügyekben, melyek mint magánügyek bíró elé tartoznak, a törvényhozás magának jogokat nem decretálhat, törvényvel nem mondhatja ki, hogy ezen és ezen vasutat ezen és ezen föltételek alatt, eddig vagy addig jogom van megtartani. Végre pedig a különvélemény kívánságának teljesítése lehetetlen föltételhez is van kötve, mert azt kívánja, hogy a másodosorozatu elsőbbségi kötvények kamatainak fizetése, és maga azoknak törlesztése a keleti vasutnak tiszta jövedelméből történjék, a keleti vasutnak tiszta jövedelme pedig, annyi legalább, hogy az első sorozatu prioritások kamatainak s törlesztésének kielégítése után, abból valami még fennmaradjon, én részéről nem hiszem, és nem is lesz annak egyhamar jövedelme, mindaddig legalább, míg ezen keleti vasutnak ügye általában, véglegesen, teljesen rendezve nem lesz. (Helyeslés balfelől a középpárt részéről.)

Én ezeknél fogva a következő határozati javaslatot vagyok bátor beterveztetni.

(Olvasva:) Határozati javaslat)

Tekintettel arra: hogy a keleti vasut másodosorozatu elsőbbségi kötvényeit illetőleg a kormány eddigéig csak azon kötelezettséget vállalta fel, hogy az e vasut részére engedélyezett biztisítéki összegnek azon részét, amely az első sorozatu elsőbbségi kötvények kamatainak és törlesztési járulékaiknak kielégítése után fennmarad, amenny-

ben megkivántatik, a másodosorozatu elsőbbségi kötvények kamatainak és törlesztésének fedezésére fordítandja. Tekintettel arra, hogy tárgyalás alatt levő törvényjavaslatnak azt elfogadása által az állam az említett másodosorozatu elsőbbségi kötvények kamatainak és törlesztésének fedezésére fordítandja.

Tekintettel arra, hogy tárgyalás alatt levő tvjavaslatnak nem csak kezes, hanem kész fizető lenne azon tíz millió tallér erejéig, melyet a hitelező consortium az említett másodosorozatu elsőbbségi kötvényeknek mostani zálogbirtokosaiktól leendő kiváltására az állammal előlegezni kész; egyenes adós lenne e szerint a keleti vasúttársulat helyett ezen 10 millió tallérért a nélkül, hogy ezen adósság innen-tul egy év lejárása alatt követelhető visszafizetésének lehetőségére iránt biztosítva volna.

Tekintettel végre arra: hogy az állam érdeke a keleti vasut ügyének minden irányban végleges rendezését kívánja meg; e célzattal azonban a kérdéses másodosorozatu elsőbbségi kötvényeknek újabb elzárólagosítása által nem éretik el: hanem e végre a részvényesek ezen vasut irányban viszonyainak rendezése is kívánatos, határozza el a fesszelt ház, hogy „a betértesített törvényjavaslatot részletes tárgyalás alapjául nem fogadják el: de a miniszteriumnak oly javaslatot, melyek a keleti vasut ügyének minden irányban végleges rendezését lehetővé teendik, — a vizsgálatra kiküldött bizottságok jelentése által felderítendő minden jogoknak, köveleseknek, s az illetők feleletre vonásának fentartásával — készséggel tárgyalás alá veendő. (Élénk helyeslés a középpárt tagjai részéről.)

Ghyezy után Mátyus emelt szót s az ügyet leginkább a jogszerűség szempontjából világítja meg, s minden törvényhozási intézkedés föltételeül a folyamatban lévő vizsgálat befejezését, illetőleg eredményét tekintti, el nem fogadja a törvényjavaslatot és csatlakozik Ghyezy Kálmán határozati javaslatához.

A kormánypart taktikája hasonlított az első francia köztársaság hangmodorához, előre küldte a gyengéket: en avant les enfans perdue!

Szeniczey szólalt föl, védte a kormány javaslatot, anint bírta, a jó akarat nem hiányzott, ami az argumentumok erejében hiányzott, azt hang és gesztus által iparkodott pótolni, fordulván jobbra-balra, különösen a mellette ülő Kerkápolyhoz, mintha meg akart volna győződni arról, hogy ki nem ki nem jött a taktikából, — aszomoru pénzügyi helyzet és a takarékoság hangoztatását frázisnak mondta, elélejtve, hogy eme frázis végett küldte ki a ház 21-es legbölesebb tagjait, a törvényjavaslat, ugymond, a kevésbé beavattottak tetszésével nem találkozik, úgy látszik, hogy szónok nagyon is be van avatva, mert neki igen is tetszik; sokat beszél, míg az idegenek befektetett pénzéről, de emellett egészen megfélekedzik a keleti vasut részvényeséről. — A beszéd sok ellenmondást és némi derültséget okozott.

Látván a miniszterelnök hogy a föntjelzett taktikával ezélt nem ér; maga szállott a síkra.

El kell ösmernünk, hogy beszéde tapintatos, sikerült sőt helyenként találó humorral fűszerezett volt, még tűzbe is jött ami ritka eset Szlávynál, s oly erélyesen jelentette ki, hogy elválna a kormányt az ügybeni eljárásáért a felelőséget, hogy pártját zajos helyeslésre ragadta el.

Részletezve és fölboncolva sokat veszene előadása, leginkább polemizált különösen Zsedényivel, aztán azon vesztélyeket festette, melyek a törvényjavaslat folytán szerinte okvetlenül bekövetkeznének, meggyőződésének adott kifejezést hogy a konsortium meg is veszi a prioritásokat, de kezeséget ezért még sem mert vállalni, — Ghyezy javaslatát szívesen elfogadja, de a törvényjavaslatlal együtt, melyet nem lát ellentétben lenni, mentük meg előbb a prioritásokat azután rendezzük véglegesen az ügyet, mert az utóbbira idő kell az elsőre pedig idő nincs. — Ebben van szerintünk a csalódás, mert azt hisszük, hogy Ghyezy javaslatára alapján a legrövidebb idő alatt rendezni lehetne az egész ügyet.

Miután még Zsedényi és Mátyus szavaik helyreigazítása végett egy pár észrevételt tettek volna, az ülés fél 3 után bekezesztetett.

Holna 10 órákor ülés, úgy haljuk, hogy még annyian kívánnak szólni, miszerint alig számíthatni holnap szavazásra.

Párisi levél.

(Január 28.)

Mult levelemben idegesnek jellemzett kedély állapot sokat veszített ugyan acutus formájából, a nélkül azonban, hogy a baj tökéletes megszűntét jelenthetném, mely most is létezik, de már idültnek nevezhető, ami tudvaleg még javulást sem jelent — és az orvosra nézve még kellemetlenebb.

Már egy lap azon eshetőséggel foglalkozott, mely valószínűleg beállna, ha Bismarck herceg a francia kormány által a napi sajtó ellen igénybe vett rendszabályokkal egyrészt, és a külügynek a parlamentben tartott beszédével másrészt, nem lenne megelégedve és ez esetben veszélyt lát. Utóbbi napokban egy esemény variálta a lapok által, mely mutatja, hogy hasonlólag a Sándorutcai palotához a Versailles is bir olyan képviselőkkel, kiknek hazájuk jóléte annyira fészák szívükön, hogy azt a lehetőségig, és minden fölül kitelhető erővel bajba szeretnék hozni. — Scherer képviselőnek ugyanis egy Londonba intézett távsürgönye a belügyér által foglaltatott — a lapok állítják, hogy ezen sürgöny értelme az lett volna, miszerint az Orenoque visszahívása angol lapok által ne követeltesék, mivel ennek Olaszországban való maradása a kormányt minden bizonytalanságba hozhatja, — de ez mindenesetre egy könnyű eszköz casus bellinek. A képviselő, ki úgy látszik tudja, hogy egy veszélyes sürgöny lefoglalása ellen, ostromállapotban levő országban, nincs mit szólnia, ezt nem is tagadja, de miután azt is tudja, hogy a belügyérnek semmi esetre sem lenne megengedhető a lefoglalt sürgöny közlése, tagadja hogy annak a fenn említtet értelme lett volna, mire egy lap nagyon helyesen azon modus vivendi ajánlja neki, hogy az általa Londonba

küldeni akart sürgönyt szóról szóra tegye közzé, amit eddig tenni elmulasztott, talán igen erősen meglevén győződve arról, hogy szerencsén léte meg a fehérre nem moshatja — Haentjens és Gambetta közt nem történt meg a párbaj — a mindkét részről ejtett sértő szavak mindkét képviselő tanui részéről visszavonattak, de miután verba volant, scripta manent és ezek alkalmasint a naplóból ki nem töröltettek, mivelavisszavonás nem a házban történt, az utókor ezen eseményt még is megörökítve találndja. Igéretemet a köztársaság elnöke által tegnap adott második táncvizsgálat leirni nem válthatom be, mivel az reám nézve egy kis fiascoval végződött. 9 órákor elindulva, két órát bérkocsiban töltöttem miután meggyőződtem, hogy ezen uton nem jutok a Palais des Élyssés-be 20 percig gyalogoltam: — megint egy órai tartózkodás az udvaron, — mire valahára a lépcsőre érttem már éjfél volt; innen lassan a garderoberba nem vett többet 2 óránál igénybe. A felső kabátomat a körülöttem állók bámulatára, sikerült egy fél óra mulva levetnem, ép oly gyorsan jutottam a fenyves termekbe, melyeket sajnálatomra (igen ellévén fáradva és a tolongásban semmit sem látva) szintén oly akadályok elhárítása után lehetett elhagynom, úgyhogy már 3 és fél óra volt midőn az utczára értem, hol szinte nagy Madeleing állt a kocsisor. Hasonló sorsban több száz ember részesült, ami leginkább bizonyíthatja, mily nagyszertű de mily unalmas egy szerszmind egy ezekből álló vendégesség megtekintése. — Almosan zárom leveletem. B a r e s a y Kálmán.

Külföld.

Budapest, január 31.

Andrássy gróf állásának megingatására vonatkozó hírekkel kapcsolatban a „Corr. Hong.“ érdekes közleményt hoz.

A francia kormány — félhivatalos lapjainak közlései szerint — szeretne Ausztria-Magyarországgal, Németország rovására szorosabb barátságot kötni, de ezélljének elérésében Andrássy gróf ellenállása, s az osztrák és magyar „félhivatalos“ lapoknak a francia kormány elleni kifakadásai akadályt képeznek. A „Français“, mely körülbelül oly viszonyban áll Broglie herceggel, mint a „Nordd. Allg. Ztg.“ Bismarckhoz, a napokban azt írta, hogy a magyarok és németek hegemoniáján alapuló dualismus Ausztria Magyarországot Németország karjaiba fogja kergetni. A szláv népek befolyását azonban Broglie herceg és a „Français“ több előnyt vár Franciaországra nézve, azért a „Français“ nyíltan kimondja, hogy Franciaország érdeke Hohenwártnak az ügyek élére való állítását teszi kívánatossá. A francia kormány tehát szívesen látja, ha Andrássy gr. megbuknék, s így a monarchia jelenlegi alapja fölfordulna. Andrássy gróf állása ellen intézett támadások tehát nagyrészt a francia kormány részéről indultak ki, melyeknek azonban eredményük aligha lesz, s hogy ne legyen a monarchia, s különösen Magyarország érdekében kívánatos is.

Ezen hírekhez a Corr. Hong. a többi közt a következő megjegyzéseket kapcsolja: „Andrássy grófnak lehetséges lesz azon félreértéseket helyreigazítani, s azon eseményeknek elejét venni, melyek Német- és Franciaország közt létező feszült viszonyból származhatnak. Ohajtannak kell ezen szempontból, hogy a francia kormány félhivatalos hírlapjai Ausztria-Magyarországgal szemben követett maguktartásán változtassanak, mert Franciaországtól csak azt kérjük, miszerint europai béke fontartására irányzott törekvésünket támogassa.

Minden politikai értelem híján kellene annak lennie, ki azt hihetné, hogy Andrássy gróf valamely kombinációt elfogadhatna, melynek éle Németország ellen volna fordítva.

A fejedelmek és miniszterek kölcsönös találkozásai az udvari intrigák által táplált bizalmatlanságot megszüntette. A három kormány szándoka ma már világos, s Franciaország vesztélyes illúzióban ringatja magát ha azt hiszi, miszerint Ausztria-Magyarországhoz való közlekedése, az osztrák-magyar kormányt nem ellenes irányt adhat.“

Az olasz sajtó de főleg Lamarmora ellen a „Spen. Ztg.“ legközelebbi számában ugyancsak dühös cikket közöl. A Lamarmora-féle ügyben tett felszólalásokat kárhóztatva tiltakozik azon felfogás ellen, mintha Lamarmora tábornok becsületes ember volna. „Senki — ugymond — bizonyos olasz kliquet kivéve, nem tartja őt becsületes embernek, mivel becsületen tetteket követett el, s Lamarmora bebizonyíthatólag hamisító.“ Ezen és más hasonló kifakadások után a nevezett lap az olasz kormánytól elégtételt követel a Lamarmora-féle közlések miatt, mert különben — ugymond — német kormány ki fogja jelenteni, hogy családott Olaszország rokon-szenvében.

Különfélék.

Budapest, január 31.

(Hivatalos.) A pénzügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök Vasko Ferenc pénzügyi szemlést biztosa, Wiessel Zsigm. II. oszt. számtiszt adóhivatali ellenőrre; a pécsi kir. pénzügyigazgatóság Hegeri Géza VI. oszt. Győrffy Janost pedig VII. oszt. adóhivatali; a nagy-

szabeni m. kir. pénzügyigazgatóság Dobai Gyula számtiszt, Benedek Sombor pénzügyi szemlést, Nagy Lazar, Gut Róbert adóhivatali gyakorlatnokokat, végül Mátyas Dénes és Nagy Aron, jelöltek, VIII. osztály adóhivatali nevezte ki.

— Az orvostan hallgatók baja a közönség s főleg a szépneem gyér részvéte miatt minden várakozáson alul — rosszul sikerült. — Daczára annak, hogy hire jött, miszerint József főherceg és Klotilde főhercegnő ő főnségeik is megtisztelendik magas látogatásukkal a mulatókat; a közönség oly lassan gyülekezett, hogy a táncrend első darbjait alig husz pár tánczolta és sokat mondunk, ha a későbbi tánczospárok számát ennek kétszeresére becsüljük. A bál szeretetreméltó háziasszonya gróf Karácsonyi Guidóné urnő volt. A közélet ismert férfai közül Pauler, Szapáry, Szlavy minisztereket stb. volt alkalmunk látni. A tisztajüvedelem a felülfizetésekkel együtt 400 firta rugott a segélyegylet részére.

— Igazságszolgáltatásunk jellemzésére a „Hunnia“ a következő esetet hozza fel: a fővárosi játékbarlangok ügyében a legfőbb ítélőszék két egymással ellenkező végzést hozott. Az egyikben a helybeli fenytőtörvényzseket arra utasítja, hogy a haszárjátékosokat és azoknak száladóit perbe fogja; egy szintén a játékosok ügyében hozott másik végzés ellenkezőleg oda utasítja, hogy a játékosok ellen megkezdett fenytő vizsgálatot szüntesse meg mivel egy régiebb magyar törvény értelmében a haszárjátékosok nem a fenytő hanem a polgári törvényzsekek által büntetendők. Ez ellenmondó végzések egyikének vagy másikának megváltoztatását kérte nem rég tájékoztatása ezélljából a pesti kir. fenytő törvényzsek, mit azonban a legfőbb ítélőszék több nap előtt leérkezett válaszában megtagadott. A fenytő törvényzsek erre azt határozta el, hogy mindegyik esetben az illető, habár ellentmondó legfőbb ítélőszéki végzés szerint fog eljárni, mert a törvények értelmében a főbb bíróságok utasításainak megfélelni köteles. Ha ezen két ellenmondó végzés csakugyan létezik, mindenesetre furcsa világításba helyezi a legfőbb törvényzsek eljárását. De az ily dolgok ami büntető törvényeink és gyakorlatunk egymással gyakran a legnagyobb ellentétben állván, igen könnyen megtörténhetnek. Sőt még maga a gyakorlat is gyakran lényegesen különbözik az ország területén levő különféle törvényzsekeknél. Így p. u. a pesti királyi tábla összetett bizonyítékok alapján következetesen elszokta itélni, a legfőbb törvényzsek pedig, összetett bizonyítéki eljárást nem ismervén, fölszokta megmenteni a büntetteseket, noha nem következetesen; mert néha — habár igen ritkán — mégis szokott összetett bizonyítékok alapján is kárhóztató ítéletet hozni, mint ez az Apraxin-Figdor-féle ügyben történt. — Az ily esetek aztán hangosan kiáltanak a — büntetőtörvénykönyv után.

— A „Hon“ szini referense a „Plumet örökségének“ alkalmából a francia társalgási darabokról szólva leczkét ad a „következetességről“ a sajtó azon részének, mely a francia társalgási darabok leszorítása, főleg pedig Prielle K. asszony nyugalomba helyezése miatt a napokban fölszólt. „Ez alkalommal is — ugymond — a nagyon kártékony személyes tekintetek látszanak vezetni a sajtó egy részét s egy jeles művész mindenestre kívánatos gyakori foglalkoztatása kedvéért, vízestől loocsantják ki a gyermeket, nem gondolván meg, hogy két év előtt ő volt leghevesebb szóvivő annak, hogy a nemzeti színház adassék már egyszer vissza eredeti s a törvény által is „megparancsolt“ rendeltetésének. — Tessék csak visszaemlékezni ezen tisztelt lap társalgási darabok, minő hatalmasan indokolt hadviselést indítottak akkor az eredeti művek és a classicus darabok háttérbe szorítása miatt, s mennyire kikélték amaz újabb francia áramlat ellen, mely a nemzeti színházat elborította, melynek most egyszerre, midőn, a mit akkor kívántak, bekövetkezett, nem kevésbé heves szószólóivá váltak.“ A „Hon“ által a sajtó ellen támasztott következetlenségi vádra nem felelünk. Akinek inge, vegye magára, illetőleg vegyék magukra azon lapok, melyek „két év előtt“ hadat indítottak a francia társalgási darabok ellen, s a „Hon“ szerint most a társalgási darabok mellett törnek lándsát. Egyáltalán az egész dologhoz nem szólnánk hozzá, ha nem a „Baloldal“ és mi (kiket a „Hon“ következetlenségi vádjá nem illethet) tettik volna az első fölszóalást, nem annyira a francia társalgási darabok, mint inkább Prielle K. asszony ügyében. Így azonban a következetlenség vádjától eltekintve is, a „Hon“ adósainak érezzük magunkat pár megjegyzéssel. Először is határozottan visszautasítjuk a „Hon“ másik a „nagyon kártékony személyes tekintetek“ vádját, melylyel nevezett t. lap társunk a Prielle-féle ügyben fölszóalt lapok, s így ellenünk is támad, s megvagyunk győződve, ugyanezt teszik azon t. lap társaink is, melyek — mint mi — Prielle Kornélia művésznőnk gyakoribb foglalkoztatását sürgötték. Meg sem is foghatjuk, miként lehetne akár nekünk, akár t. lap társainknak a személyes érdeke abban, vajjon Prielle K. asszony gyakraiban vagy ritkábban lép-e föl a nemzeti színpadon. Személyes érdekről csak annyiban lehet szó, hogy mi bizony — őszintén megvalljuk — szeretjük és tudjuk élvezni Prielle K. asszony művészi játékát, ezen érdekünk azonban nem annyira személyes, mint inkább művészeti érdek és sajnáljuk a „Hon“ kritikáját, ha neki ily értelemben vett „személyes“ érdeke nincs Prielle K. gyakoribb foglalkoztatásában. — Ami pedig a francia társalgási darabokat illeti e tekintetben is, mint mindenben, meg van a boldog közép ut. Igen helyeseljük, hogy a jelenlegi igazgatóság eltért a régiebb igazgatóságok frankomaniájától, de ez meg az ellenkező túlzást követte el, hogy t. i. a francia társalgási darabokat majdnem teljesen leszorította a játékréndről, s most midőn a hírlapok fölszóalására (a „Hon“ szerint) francia társalgási darabot kerített színtre, azt a közmondást igazolta, hogy „adál uram esőt, de nincs köszönet benne“. — A „Plumet örökség“-re vonatkozó véleményünket mai lapunkban már elmondtuk, s így végül még csak azt kell megjegyezni, hogy mi korántsem „Plumet örökség“-re, hanem jó és oly francia társalgási vigjátékokra vágyunk, melyekben Prielle Kornélia is játszik, ki nélkül — miatunk — akár ma megüthetik a nagy dobót a jámbor Plumet bátyja öröksége fölött.

EMLEKIRAT

NAGY-KANIZSA VÁROS KÖZÖNSÉGE RÉSZÉRŐL

a törvényhatóságok új felosztása tárgyában benyújtott törvényjavaslat, különösen ennek Zala megye törvényhatóságára vonatkozó részének módosítása érdekében.

A megyék új felosztása és székhelyeik kijelölése iránt benyújtott, és a hírlapok útján tudomásunkra jutott kir. kormányi előterjesztés, illetőleg törvényjavaslat azon aggodalmat keltvén keblünkben, hogy ennek készítésénél a fennforgó ténykörülmények kellőleg figyelembe nem vétetvén, ennek az előterjesztett szervezetbeni elfogadása által nem csak hazánk érdekei fognának sértetni, hanem különösen felvirágzásnak indult városunk, mely minden időben a haza iránti kötelemeit legalább is oly mérvben teljesíté, hogy a párhuzamot bármelyik hason várossal kiállhatja, ezen felül pedig mint a magyarság utolsó végpontja nemzetiségünknek mindig védbástyaül szolgált, — fejlődésében gátolatni, sőt századokra visszataszítottatni fognak, nem késtünk az ország új szervezetére hivatott 21-es országos bizottság elé kerületünk országos képviselője, mint ennek elnökéhez egy alázatos kérvényt benyújtani; ámbár teljes meggyőződésünk szerint ez ott beható s az ügy fontosságának megfelelő tárgyalásban részesülend, mind a mellett szélszerűnek találjuk azt azon kitűnő férfakkal, kik a nép bizalma által hazánk ügyeinek elintézésére hivatvák, a következőkben eleve megismertetni:

Csekély felfogásunk szerint minden jó adminisztrációnak első kelleke, hogy a törvényhatóságok akként szerveztessenek, miszerint minden megyének székhelye oly központot képezzen, hová a megye lakosságát vagy legalább túlnyomó részét más privát érdekei, s összeköttetései önkényt vonzzák, mert míg ez által egy részt az adózó nép minden viszonyaiban egy oly központot talál, hová magán egyéb ügyei miatt anélkül is kötvén van, addig az állam kiadásai is kevesbednek, nem lévén szükség egyes vidékek kedvéért több hatóságot fentartani.

E szempontból kiindulva azon biztos reménnyel kecségtetvén magunkat, hogy városunk, mint Zala s a szomszéd Somogy megye nagy részének ily központja, a hatóságok felosztása alkalmával mint természetes központ egy megye központjává fog emeltetni, s ezt annál is inkább jogosítottaknak éreztük magunkat hinni, mert a politikai eszélyesség tekintetéből azt véltük, hogy Muraköz, Zalamegyének e nagy és aránylag legnépesebb része, s melyet nyelvkonoktól, Varasdon, csupán a Dráva választ, kedvéért városunk nyerendi el a székhely rangját, nem pedig Egerszeg, a hová csak városunkon keresztül juthat, ezenfelül úgy valánk meggyőződve, hogy ámbár városunk topographiai fekvése szerint — Somogy szélén fekvő Zala megyének központját ép oly kevésbé képezi, mint a Vas megye határára fekvő Z.-Egerszeg, mind a mellett ha a megyék átalakításánál geographiai fekvés és érdekegységénél fogva összetartozó községek (a korábbi viszonyoktól eltekintve) kikerekítettnek, és épen úgy mint Zala megyétől a Veszprém szomszédságában fekvő községek oda csatoltatni terveztetnek, a nagyobb Somogy megyének csurgói járása, mely minden érdekénél fogva N.-Kanizsához vonz, s Zala megyét két részről övedzvéen N.-Kanizsától $\frac{1}{4}$ — 2 órányi távolságra fe-

szik, e megyéhez fogna csatoltatni, N.-Kanizsa város az ujonan szervezendő Zala megyének még topographiai szempontból is csaknem a központját képezendé.

E hiedelmünket és reményünket nevelé azon tudat, hogy Zala megyének N.-Kanizsán egy meglehetősen nagy háza s építésre alkalmas telke városunk közepén létezik, a magas kir. kincstár pedig oly épülettel bír, hol már most is nem csak a kir. törvényszék egészen, hanem még az adóhivatal is kényelmes és a céljának megfelelőleg elhelyezve van.

A mennyiben pedig Zala megyének e helyen még jelenleg a közgyűlések megtartására alkalmas terme nincsen, a város csak most épített díszes, az egész megyei bizottmány befogadására bőven elégséges nagy termét e célra ideiglenesen a legnagyobb készséggel ingyen felajánlja.

A dolog ily állásában valóban aggódó tudomásunkra jött a hírlapokból a magas kir. kormánynak azon javaslata, mely városunk háttérbe szorításával Zala megye székhelyét továbbra is a félreeső s minden összeköttetést nélkülöző Z.-Egerszegen meghagyatni tervezi.

Honfiumi bizalommal és őszinteséggel bevalljuk, hogy e tervezetnek helyességét iránt nem adó nézetünk szerint semmi más nem ismételt, mint (a kir. kormány javaslata szerint is) figyelembe többé nem vehető ősi gyakorlat, miután

1-ör az 5000 lakossal bíró Z.-Egerszeg Vas megye szélén, az ugynevezett zordonabb és hegyesebb Göcsejbe beékelve, közlekedési eszközöknek majdnem teljes hiányában, minden kereskedelmi és iparmozzanatok nélkül, oly szerencsétlenül van elhelyeztetve, hogy kivéve az érintett termékten Göcsejt, mintegy 40,000 lakossal a megyének minden vidékétől távol és félre esik, télen megközelíthetlen; — a míg a 12 ezer lakossal bíró N.-Kanizsa szinte a megye szélén ugyan, Somogyhoz közel, azonban Magyarország egyik legdúsabb és legbőtermőbb vidékének, vasutakkal elárasztott, államutakkal átszelt, természetes központját képezi, ugyanis az egész Horvát határszélétől Balatonig, Csurgótól Pacsasz.-Mihályig, Kanizsa az egyedüli város, mely ősidőktől fogva értelmiség, kereskedés, ipar, szóval minden tekintetben e vidék központját képezte és képezi.

2 szor. A közigazgatás és törvénykezés, ujonczozás és pénzügyi felosztás csak egy célszerű, ha a központok megközelíthetők a nép által; Kanizsa az ország egyik legfőbb vasuti központja, az ország fővárosát a tengerrel, Zágrábot, Mohácsot, Eszéket, Báltaszék — Baját, Fiumet Béccsel összekötő vasuti vonalok központja, oly annyira, hogy 6 irányban naponként 75 vonat közvetíti a személy- és áruforgalmat, két államut szeli át, úgy hogy egész Muraköz, egész Lendva vidéke, Csurgó vidéke, Balaton vidéke, Pácsa vidéke a lehető legkönnyebben közlekedne a várossal, míg Z.-Egerszeg a vasutól nyáron egy, télen 2 órai távolságra államut nélkül egészen elhagyatva, megközelíthetlen.

3-ör. Az előző pontban körülírt valóban nagyszerű közlekedési eszközeinek bőségénél fogva szerénytelenség nélkül elmondhatjuk, hogy városunk Dunántulnak Sopron és Győrrel legalább is egy színvonalban álló kereskedelmi főpontja, oly annyira, hogy piaci árkelete Horvátországtól Sopronig és a Dunáig már irányadóvá lett, hogy Franciaország, Szeicz, Belgium, sőt Egiptom és Amerika kereskedői folytonos összeköttetésbe lépve Kanizsával, ezt oly telepnek tekintik, mely Magyarország kereskedelmének nevezetes részét magában összpontosítja, honnan a gabona-, bor-, fa-, liszt-, gyapju- és bőrárak legcélszerűbben szerezhetetnek be általuk; addig Zala-Egerszeg semmiféle ipar és kereskedelemmel sem bír, mert még a legszerényebb igényekhez mért cikkeket is Kanizsáról vagy Szombathelyről kénytelenek beszerezni.

4-szer. E nagy kereskedelmi forgalom, Kanizsán két bank és két takarékpénztári, számos segélyegyleti s egyéb pénzintézeteket teremtett, melyek pénzforgását képezik Horvátország egy része, egész Somogy, egész Zala földművelésének, iparának és kereskedelmének, s évenként mintegy 7 millió ftot hoznak forgalomba, s a míg a birodalom legtöbb és legnagyobb városaiiban a legutóbbi börzei válság sok pénzintézetek bukását idézte elő, addig a mi pénzintézetek nem játékokra és szédelgésre irányozván működésüket, hanem a becsületes productivitásra, az általános válság között rendíthetetlenül teljesítik hivatásukat, ellenben Egerszeg egy jelentéktelen takarékpénztáron kívül, mely a helyi csekély üzletek szükségleteinek fedezésére sem elég — egyéb pénzintézetekkel nem bír, sőt azon vidék pénzforrását nagy részben Kanizsa képezi.

Egy ily főfontosságú kereskedelmi, közlekedési és forgalmi központot mint Kanizsa, a hatósági székhely rangjától, vagy éppen a törvényszéktől megfosztani annyit volna, mint az ország hitelén csorbát ejteni, mint az ipari és kereskedelmet megfojtani e vidéken, az egész ország sajnó fájdalmára. Hisz a törvényszékek és hatóságok szüksége virágzó kereskedelmi vidékeken legjobban érezhető — hisz a naponként ezernyi új jogviszonyokba lépő üzleti népnek leginkább kell a törvénykezés áldása.

A tisztán szántó-vető egerszegi vidék ügyeit bizonyára elintézheti egy telekkönyvi hatósággal felruházott járásbíró is.

5-ör. Kanizsa város stratégiai fontosságát mutatja az, hogy az egész megyére nézve a 48-ik gyalog ezred hadkiegészítő s tartalék, a 77-ik honvéd zászlóalj, és 40. számú lovas század, szörlovég üteg és egy honvéd dandárparancsnokságnak, valamint a cs. kir. katonai lóbeszerzési bizottmánynak székhelye, míg Zala-Egerszeg a legegyszerűbb katonai beszállásolásra sem alkalmas, s épen ezért katonailag a legegyszerűbb falusi község sorába tartozik.

Kanizsa évenként csak a tisztai szállásokra 10 ezer forintot költ, míg Egerszeg elhagyatott topographiai fekvésénél fogva a haza katonai védelme tekintetében egy krajczárral sem áldozik.

6-or. Kanizsa a Dunántul fő-távirtdai központot és igazgatósági székhelyet képez, míg Egerszeg csakis a legközségesebb falusi állomással bír.

7-er. Kanizsa rendkívüli áldozatkészséggel 8 osztályu főgymnasiumot, kereskedelmi- és kitanító polgári iskolákat állított fel, hol nem csak a szomszéd megyék, hanem Horvátország egy részének ifjusága kiképezést nyer s a magyar viszonyokat s nyelvet megismeri; — addig Z.-Egerszeg az ugynevezett polgári vagy falusi elemi iskolánál egyebet felmutatni nem bír, és a megyei főtanfelügyelőség is Kanizsán székel.

8-or. Törvénykezési tekintetben őseink is már felismerték Kanizsának, mint egy roppant nagy vidék központjának fontosságát, mert 1695-ik évtől fogva e város önálló bírósággal volt felruházva, s ezt önerejéből 1871-ik év végéig az akkor bekövetkezett új bírósági szervezet életbeléptetéséig mindig fentartotta, a jelenlegi alkotmányos kormány és törvényhozás csak is az ősök dicséretes példáját követte, a mikor e várost 1872. évben egy királyi törvényszék székhelyévé jelelvén ki, egy kir. törvényszéket itt tényleg felállított, sőt daczára a nyomasztó pénzügyi viszonyoknak mult évben egy közel 50 ezer frtba kerülő s a brüsseli mintájára készült példánybörtönt építtetett a kir. törvényszéki épület udvarára. Nem szabad feltennünk, hogy a törvényhozás e roppant költsékezésnél a jövőnek szem előtt tartása nélkül járt volna el, ugyan azért már e börtönépítést annak zálogául kell tekinteni, hogy Kanizsa és vidéke fontosságát a törvényhozó hatalom felismerte és méltányolta.

9-er. A pénzügyi helyzet sanyarusága a csáktornyai kir. törvényszék feloszlatását helyezvén kilátásba, ez esetben ezen vidéknek csak N.-Kanizsához lehet és kell csatoltatnia:

- a) mert ide van legközelebb, és Muraközt a vasuti összeköttetés és közelsége ide csatolja,
- b) mert Muraköznek is Kanizsa képezi kereskedelmi, pénzügyi központját,
- c) mert Kanizsa századok óta a magyar-ság erős védbástyája a slavismus ellen.

A legmostohább s a legfelszegebb intézkedés lenne, országunk e gyönyörű vidékét azal elkeseríteni, hogy a kétnapi járásnyira lévő Z.-Egerszeghez kapcsolassék közigazgatási és törvénykezési tekintetben; ez által méltán azon vágy keltetnék fel a vidék tisztán horvát ajku népességében, hogy a Csáktornyától csak egy

óra távolságra lévő varasdi nyelvrokonaikhoz kívánkozzanak közigazgatási és törvénykezési tekintetben. — Muraközt Z.-Egerszeghez csatolni annyi volna, mint az Illirismus és Slavismus elkeseredett izgatónak e vidéket kezére játszani, mert méltán fájlalhatná a becsületes és szorgalmas horvát ajku muraközi nép, ha Vas megye szélére üzetnék ügyeinek elintézésére, annál inkább, mert a vasuti fekvésnél fogva egész Muraköznek N.-Kanizsán keresztül kellene a töle oly messze fekvő Göcsejbe, Z.-Egerszegre utaznia, holott N.-Kanizsával az egész Muraközt átszelő vasuton naponkint 3-or közlekedő vonatok a lehető legközelebbi s szakadatlan érintkezésbe hozzák; a míg a Kanizsához leendő csatlásban bizton hisszük, mindnyájan édes örömmel nyugodnának meg s a korona e drága gyöngye tovább is készséggel vallaná magát horvát ajku magyarnak.

10-szer. Ha az önkormányzati költségek az egyenes adók arányában vettétnék ki, ez esetben az igazság és méltányosság követelménye, hogy Kanizsa legyen a székhely, mert míg Egerszeg alig néhány ezer forint adót fizet, Kanizsa városra magára 80,000 ft. egyenes adó esik — tehát vidékével az összes megyei adózás legnagyobb hányadát viselvé — bizonyára inkább jogot tarthat a székhelyhez, mint Z.-Egerszeg, mely csakis annyival járul a közterhekhez, mint valamely nagyobb falusi község.

11-er. Ha, mint reméljük, az esküdtzéki intézmény nem csak a sajtó, hanem más vétségekre vonatkozólag is, édes hazánkba be fog hozatni, Z.-Egerszegen alig találkozzandana a törvényes (más országok rendelkezését véve ezuttal zsinormértékül) qualificationnal ellátott eleendő számú e tisztre alkalmas egyéniség, és a polgári kötelesség betöltése az erre minősített férfiak tulterhelését vonná maga után, míg városunk aránylag terjedelmes intelligenciája az e részben alkotandó törvény kivánalmának is mindig képes leendő eleget tenni.

Ha tehát e nagy — mintegy 250 ezernyi népességű vidéknek topographiaailag közlekedés, kereskedelem, népesség, nemzetiség, czélszerűség szempontjaiból egyedül lehetséges központja N.-Kanizsa, nem képzelhetünk oly hazai kormányt vagy törvényhozó testületet, mely ezen országos érdek előtt szemet hunyva, hazánk e szép vidékét tönkre téve, Zala-Egerszegre helyezné a központot, csak azért, mert hajdanában ott volt. Hisz Egerszeg tehetetlen hanyatlását legegyszerűbben bizonyítja az is, hogy megyegyűlései a botránnyozásig látogatatlannak, annál is inkább, mert századoktól fogva még építkezési tekintetben sem haladván semmit, a vidéki bizottmányi tagoknak sem képes szállást adni, míg N.-Kanizsa nem csak a vidéki bizottmányi tagok befogadása s ellátására elegendő helyiséggel s vendéglőkkel bír, hanem maga e város polgárai a megyebizottmányoknak $\frac{1}{10}$ részét — a tisztviselőség ide nem számítással — képezvé, minden esetre a megyei közgyűlések, önkormányzatunk e fő palládiumának megtartására a kívántató számú tagokat mindig képes leendő előállítani.

Ugy hisszük, hogy e lehetőleg rövidre összevont emlékiratunkban sikerült azon döntő érveket előadni s meggyőzni, hogy Zala megye összes hatóságának Nagy-Kanizsára való áthelyezése nem csak a kor kívánalmának megfelelő, hanem valóban az eszélyes politika követelménye, és valamint hatalomszóval központot decretálni nem lehet, ugy másrészt a törvényhozást az ősi gyakorlat legkevésbé se kötheti, hisz nem csak meglehet, de őseink iránti kegyeletből szívesen megengedjük, hogy ők hajdanában a legbőlesebben intézkedtek akkor, midőn Z.-Egerszeget választák e megye székhelyévé; de más részről az is elvitáztatlan, hogy a hatósági székhelyet nem a történelmi mult, hanem a haladási, különösen a forgalom és a magán viszonyok és kivánalmak kielégíthetőségének összpontosulása jelelik ki, és miután városunkat nem csak geographiai fekvése, hanem fejlődött ipara, kereskedelme, iskolái, vasuti összeköttetései s számos más előnye ilyenek önként s önmagukból ajánlják, és így petícionkat nem csak saját provincialis, hanem sokkal magasabb állami érdekek is pártfogolják, ennek kedvező elintézését annál biztosabban reméljük, mivel szerény felfogásunk szerint ez az egyedüli út a csak nem rég visszacsatolt, és egyházmegyeileg még most is Horvátországhoz tartozó Muraközt kielégíteni s szíves vonzódásában megtartani, míg ellenesetben nem titkolhatjuk el abbéli aggodalmunkat, miszerint városunknak és ez által közvetve Muraköznek Zala-Egerszeg, vagy talán a történelmi mult kedvéért történendő háttérbe szoríthatása a legközelebb jövőben vészes agitációkra adhatna alkalmat, és utóbb még a magas kir. kormány és törvényhozásnak az ország integritásának megóvására irányzott törekvéseit tetemesen nehezíthetné.